

NÁVRH IDEOVÉHO ZÁMĚRU EXPOZICE MĚSTSKÉHO MUZEA V ČELÁKOVICÍCH, PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Ideový záměr expozice Městského muzea v Čelákovicích:

- a) je v souladu s posláním, okruhem působnosti a zřizovací listinou muzea,
- b) je v souladu s materiálními (sbírkovými) možnostmi muzea,

ÚVOD:

Stávající expozice Městského muzea v Čelákovicích byla zpřístupněna veřejnosti v roce 1983 a patřila tehdy ke kvalitním expozicím v rámci celého českého muzejnictví a mezi expozicemi srovnatelných městských muzeí byla expozicí špičkovou. Proto mohla být bez jakýchkoliv změn přístupná veřejnosti déle než 30 let, třebaže dávno překonala hranici, za níž se čas už nutně projevil na jejím stárnutí. Stárnutí fyzické by bylo sice možné poměrně snadno napravit, ale expozice také už dávno překonala hranici, za níž každá muzejní expozice nutně zestárne morálně. Vždyť v 80. letech minulého století, kdy byla instalována, byly na muzejní výstavnictví kladeny výrazně jiné požadavky než dnes. Stávající expozice je založena na formalistickém ("galerijním") způsobu prezentace typu exponát - popiska, který tehdy v muzejním výstavnictví dominoval, zatímco v současné době je preferován způsob analytický ("muzejní"), který prezentuje vedle exponátů také vztahy a souvislosti a využívá k tomu celou řadu dalších výrazových prvků a moderní prezentační technologie. Současná expozice je povýtce "galerijní" výstavou přírodnin a "starožitností". Návštěvník jistě vnímá, že místo, které navštívil, má dlouhou historii, že ji dokumentují stovky zajímavých, případně krásných předmětů, ale vidí předměty stejné nebo podobné, jaké jsou k vidění i v řadě jiných muzeí. To není kritika čelákovické expozice, tak se před třiceti lety muzejní expozice prostě dělaly. V současné době už ale nejsou expozice vlastivědných muzeí pouze *prezentací přírodnin a "starožitností"*, ale **snáží se být prezentací jedinečných příběhů. Příběhů krajiny, přírody a společnosti určitého konkrétního regionu, vyprávěných prostřednictvím exponátů, ale také prostřednictvím nejrůznějších jiných prostředků.** Jejich cílem je využít těchto příběhů k pochopení vztahů mezi krajinou, přírodou a lidským společenstvím a k pochopení souvislostí, které přispívají nejen k poznání historie, ale také k orientaci v současném světě. Předkládaný návrh ideového záměru je námětem, jak připravit takovou expozici také v čelákovickém muzeu.

(1) OBSAH A TÉMA EXPOZICE, aneb O ČEM TO BUDE.

Expozice bude vyprávět **příběh kraje okolí soutoku dvou velkých českých řek, Labe a Jizery**. Obě řeky mají po tisíciletí krajino tvornou funkci, funkci významných biokoridorů, ovlivňují vznik a vývoj specifických ekosystémů, vytvořily vhodné podmínky pro osídlení území v pravěku a středověku člověkem a pro rozvoj lidského společenství v novověku, byly dopravními cestami, a Labe jí je stále. **Obě řeky, ale zejména řeka Labe, budou tvořit osu vyprávění našeho příběhu**, byly totiž na jeho počátku, byly důvodem jeho vzniku, určovaly a stále určují jeho scénář. V našem příběhu lze rozlišit dvě základní etapy. V té první, *velmi dlouhé*, se krajina kolem soutoku Labe a Jizery v průběhu tisíciletí měnila pouze působením přírodních sil. Projevovaly se důsledky geologických procesů a klimatických změn, střídaly se různé ekosystémy, měnilo se druhové složení flory a fauny. V té druhé etapě, časově *mnohem kratší*, přírodní síly, samozřejmě, působit nepřestaly. Zejména meandrující řeky dál při pravidelných povodních přinášely náplavy, ale na krajinu začali stále více působit lidé. Kolem soutoku Labe a Jizery našli dobré podmínky pro to, aby se tu zastavovali a později i trvale usídlili, bylo tu příznivé klima, ale hlavně tudy protékaly ony řeky. Tvořily přirozenou ochranu, usnadňovaly pohyb v jinak povýtce zalesněném a bažinatém terénu, byly rybnaté a porosty na jejich březích hojně zazvěřené, což bylo výhodné pro sběrače a lovce, a periodicky zaplavovaná půda byla úrodná, což bylo později výhodné pro zemědělce. Lidé žďářili a klučili lesy, nejprve hlavně proto, aby získali půdu, později proto, aby získali stavební a palivové dříví a ještě později proto, aby dřevo prodali jinam, třeba pro kutnohorské stříbrné doly, což vedlo vlastně k úplnému odlesnění rozsáhlého území na levém břehu Labe. Na pravém břehu lesy zachránila jen péče o brandýskou honitbu, o tzv. císařské lesy. Nakonec lidé krajinu protkali silnicemi a železnicí a regulací Labe ukončili tisíciletou krajino tvornou funkci řeky, aby zmírnili následky povodní a vytvořili z řeky vodní cestu. A vybudovali v krajině kolem soutoku Labe a Jizery svá sídla, obce a města, z nichž jedním je i současné *město Čelákovice*. Bylo nejprve osadou, jejíž obyvatelé využívali úrodnou půdu, lesy a rybnatou řeku, z níž se postupně stalo městečko, které za třicetileté války málem zaniklo, jako řada jiných obcí, ale přežilo a nakonec z něj vyrostlo průmyslové město. V okolí města se ale dosud dochovaly zbytky lužních lesů a odstavených říčních ramen, které jsou stále významnými biokoridory a refugii původní flory a fauny.

(2) KDO BUDOU AUTOŘI EXPOZICE aneb KDO TO UDĚLÁ A S KÝM BUDE SPOLUPRACOVAT.

Expozici připraví všichni kurátoři muzea, kteří se budou pravidelně scházet na pracovních poradách. Porad se dále zúčastní externí znalci místního mikroregionu z řad amatérských badatelů, výzkumných pracovníků, učitelů apod. V neposlední řadě se těchto porad zúčastní architekt expozice, projektant osvětlení apod.

(3) PROČ BYLO VYBRÁNO PRÁVĚ VÝŠE UVEDENÉ TÉMA EXPOZICE, aneb PROČ TO BUDE.

Expozice by měla na příběhu kraje na soutoku Labe a Jizery pomoci pochopit *krajinu v její integrované podobě, t. j. s minulostí, přítomností a budoucností*, význam řek pro tvorbu krajiny, formování jejích ekosystémů a udržování její biodiverzity - a na její *osídlení lidmi*. Na tomto příběhu lze návštěvníkům ukázat *specifika jednoho regionu středního Polabí*, jehož přirozeným centrem je město Čelákovice. Toto téma je v souladu se sbírkotvornou činností čelákovického muzea a pokud se podaří je optimálně prezentovat, má předpoklady oslovit jak návštěvníky, kteří přicházejí do muzea hlavně za "věcmi dotýkanými", tak návštěvníky přicházející do muzea za hledáním souvislostí a za prožitky. Téma navíc umožňuje využít moderní výrazové prostředky, včetně interaktivních. Především tím by se měla nová expozice lišit od expozice stávající.

(4) CÍL, JEHOŽ CHCE EXPOZICE DOSÁHNOUT, aneb K ČEMU TO BUDE.

Cíl expozice je prostý - přivést do muzea více návštěvníků, kteří budou odcházet spokojení. Expozice proto musí být pro návštěvníky přitažlivá. Po jejím zhlédnutí by návštěvník neměl mít pouze pocit, že navštívil jednu z mnohých, velmi podobných expozic, kde se mohl dozvědět hlavně to, kolik "starožitností" muzeum sebralo, ale že měl možnost poznat, čím je kraj a místo, v němž žije, pracuje nebo je navštívil, *specifické, poznat jeho příběh, nezaměnitelný s příběhem jiného regionu*. Cílem expozice také je, aby měla edukační potenciál, zejména pro děti a mládež.

(5) JAKÝMI PROSTŘEDKY A METODAMI BUDE CÍLE DOSAŽENO aneb JAK SE TO UDĚLÁ.

Hlavním výrazovým prostředkem expozice budou *muzeálie - sbírkové předměty ze sbírky muzea, případně sbírkové předměty zapůjčené z jiných muzeí a galerií*, sbírka čelákovického muzea je natolik bohatá, že většina exponátů bude z vlastních zdrojů. Kromě trojrozměrných předmětů budou vystaveny také archiválie nebo výtvarné umění. *V expozici bude uplatněn celostní přístup k vnímání krajiny s jejími přírodními složkami a lidskými výtvary, které jsou dnes její neoddělitelnou součástí.*

Pro vysvětlení a zdůraznění uvedeného celostního přístupu nebude mít expozice oddělené části přírodovědnou a společenskovednou, bude respektovat skutečnost, že *příběh je pouze jeden a bude proto vyprávěn současně o přírodě i historii*. Na počátku expozice to bude převážně vyprávění o přírodě, které bude stále více doplňováno vyprávěním o historii.

Pro vyprávění musí být použita *forma zkratky*. Podle prostor, které jsou pro expozici k dispozici, ***bude příběh krajiny na soutoku Labe a Jizery rozfázován do 7 zastavení,***

jakýchsi miniexpozic, které pojednají stěžejní témata toho příběhu prostřednictvím sbírkových předmětů, podrobnosti jednotlivých témat a souvislosti mezi nimi budou prezentovány prostřednictvím paměťových médií a dalších technických prostředků.

Část expozice (bez exponátů, pouze texty, kresby, fotografie, výtvarné doplňky apod.) bude umístěna na nádvoří objektu muzea.

(6) KOMU JE EXPOZICE URČENA aneb PRO KOHO TO BUDE.

Expozice je určena pro širokou veřejnost, speciální výstupy budou připraveny pro děti a mládež.

(7) V JAKÝCH PROSTORÁCH BUDE EXPOZICE INSTALOVÁNA, aneb KDE TO BUDE.

Expozice bude umístěna na nádvoří čelákovické tvrze a v jejích 7 místnostech. Pro vybrané doprovodné programy k expozici bude také sloužit síň za pokladnou muzea.

(8) V JAKÉM TERMÍNU BUDE EXPOZICE PŘIPRAVENA aneb KDY TO BUDE.

Předpokládaný termín zpřístupnění expozice pro veřejnost je **rok 2018**.

(9) ZDA A V JAKÉM ROZSAHU BUDOU MUSET BÝT PŘIPRAVOVÁNY (preparovány, konzervovány, restaurovány), PŘÍPADNĚ ZAPŮJČENY EXPONÁTY.

Expozice nepočítá s preparátorskými úkony, na rozdíl - v dílčím rozsahu - od konzervátorských a restaurátorských zásahů na vystavovaných exponátech.

Připravovaná expozice bohatě využije rozsáhlých sbírek muzea a nepředpokládá významné zastoupení dlouhodobých výpůjček sbírkových předmětů do expozice z jiných institucí.

(10) SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY ZÁMĚRU

Silné stránky:

- Záměr *umožní využít potenciál sbírky* čelákovického muzea, a to nejen potenciál její nejrozsáhlejší, archeologické oborové části, jak tomu převážně je ve stávající expozici.
- Kromě sbírkových předmětů umožní záměr použití jiných výrazových prostředků, včetně např. prvků interaktivních, řadu informací si návštěvník bude moci vyhledat na paměťových médiích atp.

- Tím, že záměr počítá s využitím dvora, podstatně se rozšíří prostor pro prezentaci informací.
- Realizace záměru přispěje k modernizaci expozice, k její větší přitažlivosti zejména pro mladší návštěvníky a ke zvýšení její edukační funkce.

Slabé stránky:

- Největším problémem je instalace do poměrně stísněných prostor. Vyřešení tohoto problému bude klást značné nároky na zpracování libreta a scénáře a následně na výběr exponátů, na umístění velkorozměrných exponátů atp.
- Hrozbou může být nedostatek finančních prostředků.

Tento návrh ideového záměru, jehož přílohou se stane *orientační finanční rozvaha*, byl zpracován jako **podklad pro další diskusi, rozhodovací procesy a pro přípravu libreta expozice.**

Městské muzeum v Čelákovících, duben 2016

Příloha č. 1

ORIENTAČNÍ FINANČNÍ ROZVAHA PRO REALIZACI EXPOZICE MĚSTSKÉHO MUZEA
V ČELÁKOVICÍCH, PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

Bude doplněno.